

POSTANOWIENIE

19 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz

na posiedzeniu niejawnym 19 lutego 2025 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa K.C. i W.C.

przeciwko B. w W.

o zapłatę i ustalenie,

na skutek skargi kasacyjnej B. w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 11 kwietnia 2023 r., V ACa 1738/22,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od B. w W. łącznie na rzecz K.C. i W.C. 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia B. w W.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 22 lipca 2022 r., IV C 1645/19, Sąd Okręgowy w Warszawie ustalił nieważność umowy kredytu zawartej 30 stycznia 2008 r. i zasądził od pozwanego banku na rzecz powodowych kredytobiorców 153 622,24 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 18 maja 2022 r. oraz oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

Wyrokiem z 11 kwietnia 2023 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację pozwanego banku. Sąd wskazał, że postanowienia umowy nie były indywidualnie uzgodnione, co wynika już z samego sposobu zawarcia umowy. Zawarte w umowie klauzule indeksacyjne mają charakter abuzywny, gdyż obciążają kredytobiorcę różnicą pomiędzy kursem kupna a kursem sprzedaży, czyli tzw. spreadem walutowym, nakładają na kredytobiorcę ryzyko kursowe pomiędzy kursem z dnia wypłaty kredytu a kursem z dnia spłaty poszczególnych rat oraz przyznają przedsiębiorcy prawo do jednostronnego kształtowania wysokości świadczeń stron umowy, które może być wykorzystane do zawyżenia świadczeń konsumenta. Dodatkowo Sąd wskazał, że postanowienia umowy nie są przejrzyste, gdyż konsumenci nie zostali powiadomieni przez przedsiębiorcę o kontekście gospodarczym mogącym wpłynąć na zmiany kursów wymiany walut. Skuteczne zakwestionowanie kursów wymiany walut jest równoznaczne z usunięciem postanowień o indeksacji w całości, co musi prowadzić do nieważności umowy, gdyż oznacza pośrednio usunięcie z umowy ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją umowy. A ponieważ warunek ryzyka kursowego jest traktowany jako określający główny przedmiot umowy kredytu, bez niego utrzymanie obowiązywania umowy nie jest możliwe, skoro powoduje to zmianę charakteru umowy. Powyższego skutku nie zmienia podpisanie przez strony aneksu do umowy, gdyż zawarcie aneksu nie miało na celu wyeliminowania postanowień abuzywnych. Zgodnie z art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c. i art. 411 k.c. nieważność umowy oznacza, że świadczenia spełnione na podstawie nieważnej umowy podlegają zwrotowi. Nie zasługiwał na uwzględnienie zgłoszony przez bank zarzut zatrzymania, gdyż umowa kredytu nie jest umową wzajemną.

Pozwany bank zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną i wniósł o jej przyjęcie do rozpoznania ze względu na następujące zagadnienia prawne:

- 1) Czy w przypadku uznania w wyniku kontroli incydentalnej obecnych w umowie o kredyt indeksowany kursem waluty obcej klauzul spreadowych nieokreślających głównego przedmiotu umowy, za niedozwolone (nieuczciwe) warunki umowne, prawidłowym jest przyjęcie nieważności całej umowy, skoro klauzule ryzyka walutowego, określające - zgodnie z jednolitym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej - główny przedmiot tej umowy, nie stanowią niedozwolonych (nieuczciwych) warunków umownych;
- 2) Czy wobec umożliwienia kredytobiorcom posiadającym kredyty denominowane lub indeksowane do waluty innej niż waluta polska dokonywania spłaty rat kapitałowo-odsetkowych oraz dokonania przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie na podstawie wyżej powołanego art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, wzięwszy pod uwagę aksjomat racjonalności krajowego ustawodawcy, uzasadnione jest przyjęcie, że kredyty denominowane lub indeksowane do waluty innej niż waluta polska są kredytami udzielonymi w złotych polskich, skoro dokonanie przez kredytobiorcę spłaty raty kapitałowo- odsetkowej albo dokonanie przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w walucie, do której denominowany lub indeksowany jest kredyt, prowadzi do skutecznego spełnienia świadczenia wynikającego ze stosunku zobowiązaniowego w postaci umowy kredytu oraz zaspokojenia wierzyciela w osobie kredytodawcy, bez konieczności dokonywania jakichkolwiek przeliczeń bądź innych operacji walutowych wpłacanych przez kredytobiorcę środków w walucie innej, niż waluta krajowa;
- 3) Czy w przypadku uznania w wyniku kontroli incydentalnej obecnych w umowie o kredyt indeksowany do waluty obcej klauzul odnoszących się do waloryzacji kredytu kursem waluty obcej za niedozwolone (nieuczciwe) warunki umowne i w konsekwencji przyjęcia upadku umowy, kierując się zasadą utrzymania umowy w mocy oraz mając na uwadze postulat przywrócenia sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w przypadku braku

nieuczciwych warunków umownych, prawidłowe jest odwołanie się, jako do podstawy dla określenia oprocentowania zobowiązań kredytowych wyrażonych w walucie polskiej, do stawki referencyjnej WIBOR, skoro w umowie wiążącej strony stawka ta występuje i jest ona definiowana jako odnosząca się do kredytów nieindeksowanych wyrażonych w walucie polskiej.

Jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania pozwany bank wskazał również, że w sprawie zachodzi potrzeba wykładni: art. 4 ust. 2 i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, art. 65, 354, 358 § 2, art. 385¹ § 1 i 2 i art. 385² k.c., art. 69 ust. 3 pr.bank. oraz art. 189 k.p.c. i art. 496 w zw. z art. 497 k.c..

Bank powołał się również na nieważność postępowania, twierdząc, że zaskarżony wyrok Sądu drugiej instancji został wydany w warunkach nieważności postępowania, tj. z naruszeniem art. 379 pkt 4 w zw. z art. 367 § 3 k.p.c., wskutek rozpoznania przez ten Sąd apelacji banku w składzie jednoosobowym.

Kredytobiorcy złożyli odpowiedź na skargę kasacyjną, w której wnieśli o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego podlegała rozpoznaniu w składzie jednego sędziego na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych. Powołaną przez skarżącego uchwałą składu 7 sędziów z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22, Sąd Najwyższy uznał ten przepis za sprzeczny z Konstytucją, czym usiłował przywłaszczyć sobie kompetencje Trybunału Konstytucyjnego. Przy tym skład 7 sędziów był konsekwentny w uzurpowaniu sobie tych kompetencji i zgodnie z art. 190 ust. 3 Konstytucji, dotyczącym orzeczeń TK, określił, że uchwała obowiązuje od dnia jej podjęcia. Tymczasem zaskarżony wyrok został wydany wcześniej, 11 kwietnia 2023r., i także w świetle uchwały nie zaszła nieważność postępowania. Zatem nie zachodzi nieważność postępowania przed Sądem Apelacyjnym.

W odniesieniu do pozostałych przesłanek wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania należy zauważyć, że skutkiem podniesienia zagadnienia prawnego czy potrzeby wykładni może być przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania tylko pod warunkiem, że przynajmniej jedno z możliwych rozwiązań tych problemów prowadzi do zasadności skargi kasacyjnej. Nie można przyjąć skargi do rozpoznania, jeżeli podlegałaby ona oddaleniu niezależnie od odpowiedzi na postawione problemy prawne czy interpretacyjne. Zarówno przedmiot tych problemów i argumentacja sformułowana przez bank nie przemawiają w niniejszej sprawie za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Należy zauważyć, że uchwałą pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, do rangi zasady prawnej podniesiono tezy, iż:

1) w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów;

2) w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Powyższe tezy, wiążąc w niniejszej sprawie (art. 88 u.s.n.), uniemożliwiają przyjęcie skargi kasacyjnej, gdyż wykluczają trwanie stosunku prawnego po usunięciu z treści umowy źródła kursu walutowego. W celu uwzględnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący musiałby zakwestionować tezę Sądu drugiej instancji o nieuczciwym charakterze przeliczników walutowych ustanowionych w umowie lub zakwalifikowaniu umowy jako umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej. W orzecznictwie jest utrwalona teza o niedopuszczalności stosowania kursów walutowych ogłaszanych jednostronnie przez bank.

Kurs walut obcych ogłaszany przez bank na podstawie art. 111 ust. 1 pkt 4 pr.bank. wiąże klientów banku przy dokonywaniu z bankiem czynności prawnych w okresie od ogłoszenia kursu do ogłoszenia nowego kursu. Istotne jest tu jednak to, iż nie można umową zbindować konsumenta kursami, które dopiero zostaną ogłoszone, a orzecznictwo jednolicie uznaje takie zbindowanie przyszłym kursem za

niedozwolone. Postanowienie o odesłaniu do tabeli kursowej banku, jako współokreślające wysokość pozostałego do spłaty zadłużenia, czyli główne świadczenie kredytobiorcy, co do zasady nie podlega ocenie w świetle art. 385¹ § 1 k.c., lecz tylko pod warunkiem, że postanowienie to zostało sformułowane w sposób jednoznaczny. Utrwalona jest rozszerzająca wykładnia tego warunku jako obejmującego nie tylko tekst warunku (jest jasne, co znaczy stosowanie kursu ogłoszonego przez bank), lecz także mechanizm działania tego warunku. Aby odesłanie było dozwolone, w umowie musiałyby zostać zawarte szczegółowe zasady ustalania kursu tak, aby kredytobiorca sam mógł obliczyć ten kurs w danej chwili.

Problemów prawnych nie budzi też to – wobec treści art. 385¹ § 1 i 2 k.c. – które postanowienia charakterystyczne dla umów kredytów indeksowanych do franka szwajcarskiego są abuzywne, tj. tylko klauzula kursowa czy także klauzula ryzyka walutowego. Skoro będąc związanym uchwałą SN z 25 kwietnia 2024 r. Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie nie mógł uznać umowy kredytu za ważną, bezprzedmiotowe jest rozważanie abuzywności części umowy w postaci mechanizmu indeksacji.

Prawa zatrzymania dotyczy uchwała składu 7 sędziów z 19 czerwca 2024 r., III CZP 31/23. Sąd Najwyższy uznał, że prawo zatrzymania nie przysługuje stronie, która może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony. Nie oznacza to, że przy braku możliwości potrącenia SN uznał przysługiwanie stronom umowy kredytu prawa zatrzymania. SN odpowiedział na zadane mu pytanie prawne i nie wyszedł poza to pytanie, a w uzasadnieniu opowiedział się za zaliczeniem do umów wzajemnych tylko umów o świadczenia różnorodnjawe (akapit 22), co wyłącza umowę kredytu z zakresu pojęcia umowy wzajemnej. Uchwała została oparta na założeniu, że prawo zatrzymania może przysługiwać tylko, gdy strony są zobowiązane do świadczeń różnorodnjawych, niezależnie od stosunku prawnego, w którym istnienie prawa zatrzymania jest rozważane.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ k.p.c. oddalił wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania.

Na podstawie art. 98 k.p.c. powodom przysługuje od skarżącego zwrot kosztów sporządzenia odpowiedzi na skargę kasacyjną w wysokości stawki

minimalnej określonej w stosowanym odpowiednio § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Min. Sprawiedl. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

(Ł.W.)

[a.]